

ПОВОЄННЕ ОБЛАШТУВАННЯ СВІТУ

Паризька мирна конференція (18 січня 1919 – 21 січня 1920 р.)

Поняття

Паризька мирна конференція — міжнародна конференція, скликана державами-переможницями для вироблення і підписання мирних договорів із державами, переможеними в Першій світовій війні.

Учасники

27 країн

Організація роботи

- Головування на конференції французького прем'єр-міністра Ж. Клемансо.
- Вирішення найважливіших питань «Радою десяти» — представниками США, Франції, Англії, Японії та Італії (по 2 особи від кожної країни).
- Домінування «Великої трійки» — прем'єр-міністра Франції Ж. Клемансо, прем'єр-міністра Великої Британії Д. Ллойд-Джорджа, президента США В. Вільсона.
- Радянська Росія, Німеччина та інші переможені країни на конференцію не були запрошені.

Цілі держав-учасниць

США	<ul style="list-style-type: none">■ Закріплення своїх претензій на світове лідерство.■ Впровадження «14 пунктів» В. Вільсона.
Велика Британія	<ul style="list-style-type: none">■ Відновлення позицій країни, що похитнулися під час війни.■ Прагнення не допустити надмірного ослаблення Німеччини для забезпечення рівноваги сил в Європі.■ Захоплення німецьких колоній в Африці та турецьких на Близькому Сході.■ Підтримка Японії на Далекому Сході як союзника проти США.
Франція	<ul style="list-style-type: none">■ Розчленування Німеччини на кілька держав.■ Захоплення значної кількості німецьких та турецьких колоній.■ Прагнення відігравати провідну роль в Європі.■ Розширення своїх кордонів за рахунок Німеччини.■ Повернення Ельзасу та Лотарингії.■ Отримання значної частини репарацій.
Італія	Приєднання балканських територій, які входили до складу Австро-Угорщини.
Японія	<ul style="list-style-type: none">■ Утвердження панування в Азії.■ Претензії на німецькі колонії в Китаї та Тихому океані.

«14 пунктів» В. Вільсона (8 січня 1919 р.)

«14 пунктів» — проект мирного договору, який би мав завершити Першу світову війну, розроблений президентом США В. Вільсоном і представлений Конгресу.

- Відкриті мирні договори та відкрита дипломатія.
- Свобода судноплавства на морях.
- Усунення економічних бар'єрів у торгівлі.
- Встановлення гарантій, які могли б забезпечити скорочення озброєнь.
- Справедливе врегулювання колоніальних питань.
- Визволення від німецької окупації російських територій, надання Росії можливості визначати її політичний розвиток і національну політику.
- Визволення і відновлення Бельгії.
- Повернення Франції Ельзасу й Лотарингії.
- Уточнення кордонів Італії з урахуванням національних ознак.
- Надання автономії народам Австро-Угорщини.
- Визволення від німецької окупації території Румунії, Сербії та Чорногорії, надання Сербії виходу до моря.
- Самостійне існування турецьких та автономія інонаціональних частин Османської імперії.
- Створення Польської держави.
- Утворення Ліги Націй.

Версальський договір

Сторони
укладення

Держави-переможниці в Першій світовій війні (США, Британія, Франція, Італія, Японія, Бельгія тощо), з одного боку, і переможена Німеччина — з іншого.

Дата

28 червня 1919 р.

Зміст

Територіальні обмеження Німеччини (повернення *Ельзасу* та *Лотарингії* Франції, передача їй *Саарського вугільного басейну* на 15 років; передача Польщі *Познані*, районів *Померанії*, *Західної* і *Східної Пруссії*, частини *Верхньої Сілезії*, у тому числі й виходу до Балтійського моря (так званий «польський коридор»); передача Бельгії округів *Ейпен* і *Мальмеді*; перехід до Данії частини *Шлезвігу*).

Перерозподіл колоніальних володінь (перехід німецьких колоній *Того* та *Танганьїки* (колишня Німецька Східна Африка) до Англії, *Камеруна* — до Франції, *Руанди* та *Урунді* — до Бельгії; закріплення за Японією Маршаллових, Маріанських та Каролінських островів у Тихому океані, а також китайської області *Цзяочжоу* і концесії в *Шаньдуні*).

Військові обмеження (заборона загальної військової повинності в Німеччині, скорочення війська до 100 тис. осіб; заборона мати підводний флот, військову авіацію, важку артилерію і танки; створення 50-кілометрової демілітаризованої Рейнської зони, вільної від зброї, до якої на 15 років вводилися війська країн-переможниць).

Політичні обмеження (заборона об'єднання Німеччини з Австрією з метою утворення єдиної Німецької держави, проголошення Німеччини єдиним винуватцем війни).

Накладення великих репарацій — відшкодування завданих збитків.

Створення Ліги Націй (1919 р.)

Ліга Націй — міжнародна організація, що мала на меті розвиток співпраці між народами і гарантію миру і безпеки.

Мета
та принципи
діяльності

Підтримка миру та запобігання міжнародним конфліктам.

Відмова від війни як засобу вирішення міжнародних суперечок.

Застосування економічних та політичних санкцій проти агресорів.

Керівні
органи

Асамблея (збори представників країн-членів).

Рада (чотири постійні члени — Велика Британія, Франція, Італія, Японія; чотири тимчасові члени — змінювалися щорічно).

Секретаріат (на чолі з Генеральним секретарем).

Результат
діяльності

Ліга Націй не виконала своє основне завдання і не змогла зупинити розв'язання Другої світової війни; формально була ліквідована в 1946 р.

Мирні договори із союзниками Німеччини

Сен-Жерменський (між країнами Антанти та Австрією) (10 вересня 1919 р.)

Припинення існування Австро-Угорської імперії.
Передача частини Південного Тиролю та Істрії Італії.
Чехія і Моравія — частина нової держави Чехословаччини.

Передача Буковини Румунії.

Обмеження австрійської армії (30 тис. осіб).

Заборона об'єднання Австрії та Німеччини.

Нейїський (між країнами Антанти та Болгарією) (27 листопада 1919 р.)

Перехід частини території Королівства сербів, хорватів та словенців до Румунії.

Позбавлення виходу в Егейське море.

Обмеження армії (20 тис. осіб).

Тріанонський
(між країна-
ми Антан-
ти та Угорщи-
ною) (4 червня
1920 р.)

Передача Хорватії, Бачки й західної частини Бана-
ту Королівству сербів, хорватів та словенців.

Передача Трансильванії та східної частини Бана-
ту Румунії, а Словаччини і Закарпатської України —
Чехословаччині.

Обмеження армії (35 тис. осіб).

Сплата репарацій переможцям.

Севрський
(між країна-
ми Антан-
ти та Туреччи-
ною) (10 серпня
1920 р.)

Втрата всіх територіальних володінь в Європі на
користь Греції.

Втрата земель на Арабському Середньому Сході:
Франція отримала опіку над Сирією, а Британія вста-
новила контроль над Палестиною, Йорданом та Іраком.

Встановлення з боку Антанти контролю над чор-
номорськими протоками, які були демілітаризовані.

Сплата репарацій.

Розпад багатонаціональних імперій і утворення нових незалежних держав у Європі

<p>Розпад Османської імперії</p>	<p>Втрата Туреччиною за Севрським договором близько 80 % своїх володінь. Перехід під контроль Франції Сирії та Лівану. Встановлення контролю Великої Британії над Палестиною, Йорданією та Іраком. Утворення на заході Аравійського півострова незалежних держав: Хіджаз, Неджд, Асир і Йемен (пізніше Хіджаз і Асир увійшли до складу Саудівської Аравії).</p>
<p>Розпад Російської імперії</p>	<p>Здобуття незалежності Фінляндією, Польщею, Литвою, Латвією, Естонією. Встановлення радянської влади в Білорусії, Україні, Закавказзі, Криму та Середній Азії.</p>
<p>Розпад Австро- Угорщини</p>	<p>Здобуття незалежності Чехословаччиною, Королівством сербів, хорватів і словенців, Угорщиною. Тимчасове існування Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), Словацької Радянської республіки та ін.</p>

Вашингтонська конференція (12 листопада 1921 – 6 лютого 1922 р.)

Вашингтонська конференція — конференція з обмеження озброєнь та вирішення проблем Далекого Сходу та басейну Тихого океану після Першої світової війни.

Ініціатор
проведення
та його мета

США, які розраховували домогтися сприятливого для себе вирішення питання щодо морських озброєнь та закріплення нового співвідношення сил у Китаї та басейні Тихого океану.

Особливості
роботи

Радянська Росія не отримала запрошення на конференцію.

Договори, укладені в ході роботи конференції, та їх основні положення

«Договір
4-х»
(13 грудня
1921 р.)

Підписали *США, Англія, Франція, Японія.*

Скасування японсько-англійського союзу 1902—1921 рр. про поділ сфер впливу на Тихому океані.

Зобов'язання країн поважати права одна одної щодо їхніх островних територій в Тихому океані та спільно захищати їх у разі нападу іншої держави.

Надання таких самих гарантій тихоокеанським володінням Португалії та Голландії тощо.

«Договір
5-ти»
(6 лютого
1922 р.)

Підписаний представниками *США, Англії, Франції, Італії, Японії.*

Встановлення тоннажу лінійних кораблів та авіаносців для *США, Великої Британії, Японії, Франції та Італії* у співвідношенні *5 : 5 : 3 : 1,75 : 1,75.*

Заборона будувати лінкори водотоннажністю понад *35 тис. тонн.*

Скасування права Британії мати такий флот, який би дорівнював флотам двох наступних за нею держав.

Зобов'язання не будувати морські бази ближче ніж *5 тис. км* від Японії та ін.

«Договір
9-ти»
(6 лютого
1922 р.)

Підписаний представниками США, Англії, Франції, Японії, Голландії, Бельгії, Португалії, Італії, Китаю.

Визнання суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності Китаю.

Рівні можливості в економічній діяльності в Китаї й торгівлі з ним (принцип *«відкритих дверей»* та *«рівних можливостей»*).

Відмова Японії від монопольного становища в Китаї та її зобов'язання повернути Китаю колишні німецькі концесії в Шаньдуні та вивести свої війська з цього регіону.

Спрямування договору проти китайського національно-визвольного руху та ін.

Завершення формування Версальсько-Вашингтонської системи, її переваги та недоліки

Версальсько-Вашингтонська система — це система міжнародних договорностей, яка визначала відносини у світі після закінчення Першої світової війни.

Творці та
правова
основа сис-
теми

Версальсько-Вашингтонська система була встановлена державами-переможницями.

Основу цієї системи становили договори, підписані в ході роботи Паризької мирної конференції (1919—1920 рр.), та угоди, ухвалені на Вашингтонській конференції (1921—1922 рр.).

Переваги

Закладення фундаменту післявоєнних міжнародних відносин.

Розрядка післявоєнної напруженості.

Оновлення принципів міжнародних відносин.

Створення Ліги Націй — першої міжнародної організації.

Визнання незалежності та суверенітету ряду європейських держав.

Недоліки

Недосконалість Версальсько-Вашингтонської системи (її договори не ліквідували повністю суперечностей між провідними країнами світу, а лише констатували нову розстановку сил на міжнародній арені).

Суперечності у відносинах розвинених країн із колоніями (створення мандатної системи, згідно з якою німецькі колонії та деякі володіння Османської імперії переходили до Англії, Франції та ін.).

Загострення міжнаціональних відносин у Європі у зв'язку з виникненням держав із великими національними меншинами (компактне проживання німців у Польщі та Чехословаччині, українців та білорусів — у Польщі тощо).